

Krzysztof Albin*

TWOJE JA ODDZWONI ZA CHWILĘ. WPŁYW NOWYCH TECHNOLOGII NA TOŻSAMOŚĆ I ZAKRES AUTONOMII DZIAŁAŃ

Systematyczne i częste korzystanie z narzędzi technologicznych powoduje zmianę strategii działania, wpływa na jego sprawność, a po dłuższym czasie tworzy trwałe postawy wobec często wykorzystywanego narzędzia. Kiedy cechy urządzenia IT zostają zinterioryzowane może nastąpić akomodacja strategii działania użytkownika do uwarunkowań związanych z wykorzystywaną technologią, w sytuacji w której asymilacja cech tego narzędzia jest niemożliwa ze względu na ich znaczną złożoność. W efekcie może prowadzić to do zmian struktury Ja takiej osoby i wpływać na jej tożsamość.

Z jednej strony proces ten zwiększa zakres *Ja Poszerzonego* użytkownika, z drugiej natomiast może ograniczać zakres autonomii jego działania. Zarówno w sytuacjach o złożonej strukturze, jak i tych, które dotąd postrzegano jako proste i nie wymagające wsparcia ze strony urządzeń zewnętrznych. Telefon komórkowy jest przez część respondentów, użytkowników Internetu, określany jako aspekt własnej tożsamości, a nawet jako „część siebie, bez której nie da się naprawdę żyć” Zasoby informacyjne telefonu komórkowego stają się też substytutem własnej pamięci, który staje się niezbędny w coraz większej ilości sytuacji.

Sposób wykorzystania telefonu komórkowego przez respondentów wskazuje na skokową zmianę jego istotnych funkcji. Jest on raczej łączem z obszarem technologii wirtualnej, niż telefonem w klasycznym rozumieniu tego słowa. W świetle wyników badań można postawić tezę o rosnącej fetyszyzacji telefonu komórkowego, co jest w istotny sposób procesem głębszym niż klasyczna personifikacja obiektu. Zjawisko to jest w pewnym stopniu analogiczne do zmian, jakie następowały przy wprowadzeniu do obiegu kulturowego takich technologii jak druk w okresie Reformacji lub telewizji w latach 50. XX wieku

Słowa kluczowe: tożsamość, przesunięcie tożsamości w obiekt nowej technologii, autonomia ja, ja poszerzone, poziom kontroli działania

W wydanej po raz pierwszy ponad 100 lat temu książce *Psychologia. Kurs skrócony* William James (1892) opisał dylemat, który do dziś stanowi jedną z kluczowych i dotąd nie rozwiązanych kwestii dotyczących tożsamości osoby. Jest to pytanie o granicę pomiędzy tym, czego doświadczamy jako „części siebie” lub jako „swoje”, a tym, co zewnętrzne.

Odpowiedź na to pytanie pozwala rozstrzygnąć, czy centralna część naszej psychiki jest związana z tradycyjnie pojmowaną osobą, czy może też, w pewnym niekoniecznie bezpiecznym zakresie, przenosić się na obiekt zewnętrzny. W różnych etapach rozwoju cywilizacji ludzkich rozwiązanie tego dylematu kształtowało się odmiennie.

* Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Szczególnie w momentach przełomów cywilizacyjnych, jak na przykład przy wprowadzeniu w obszar kultury europejskiej druku, który zmienił intensywność przekazu pisemnego, lub w momencie, kiedy telewizja przestała być technologią wojskową i trafiła do prywatnych mieszkań.

Pytanie postawione przez Jamesa jest podstawowym dla idei poniższych badań.

Staje się jeszcze ważniejsze w świetle rozważań Alvina Tofflera opisanych w klasycznej już dziś książce *Szok przyszłości* (Toffler 1974) lub refleksji dotyczących ryzyka związanego z przeskokiem technologicznym i kulturowym jakie opisuje Ulrich Beck w *Spoleczeństwie ryzyka* (Beck 2004). Z perspektywy analizy wyników opisywanych w tym tekście badań szczególnie warte uwagi wydają się refleksje Tofflera dotyczące wymiarów psychologicznych szoku przyszłości oraz skali reakcji na strumień nowości. Beck z kolei akcentuje konieczność refleksji nad nieuchronnością ryzyka, jakie towarzyszy człowiekowi w tych momentach historii, w których modernizacja technologii wpływa w sposób eksplozywny na dotychczasowe style życia.

Wiele faktów wskazuje na to, że szanse i zagrożenia opisywane przez Tofflera w *Szoku przyszłości* zaczynają przesuwać się z odległej i nieokreślonej przyszłości w teraźniejszość. I to niekoniecznie w powolnym, ewolucyjnym tempie.

Intensywność wpływu czynników występujących w trakcie interakcji technologiami IT jest zdecydowanie silniejsza niż w przypadku technologii, które zostały już z zinterioryzowane.

1. IDEA BADAŃ

Poniższe badania dotyczą kilku podstawowych hipotez o istnieniu zależności pomiędzy faktem obecności telefonu komórkowego i innych technologii IT w codziennych, dotąd prostych sytuacjach, która powoduje zmianę stopnia niezbędności wykorzystania zasobów technologii IT.

Obiekty IT stają się w coraz większym stopniu nieodzowne w prostych, dotąd automatycznie rozwiązywanych sytuacjach, co powoduje trudności w sprostaniu im bez wsparcia technologii IT.

Stawianie tych hipotez jeszcze kilka lat temu byłoby zapewne absurdalne lub nadające się raczej na esej futurystyczny, niż na badania oparte o metodologię neopozytywistyczną.

Wyniki badań wskazują jednak na to, że absurdalność postawionych pytań straciła na aktualności.

Zdaniem autorów badań, Krzysztofa Albin oraz Beaty Pachnowskiej, ich kluczową wartością jest sam fakt wystąpienia poniższej deklaracji respondentów, której konsekwencje zostaną określone w kolejnych etapach badań:

Telefon Komórkowy traktuje Pan/Pani jak:

- Drogę kontaktu ze światem (84%)
- Część siebie (15%)
- Część siebie, bez której nie da się naprawdę żyć (11%)

(Badani mogli wybrać więcej niż jedna odpowiedź, dlatego suma jest większa od 100%. Badania przeprowadzono na reprezentatywnej dla użytkowników Internetu ważonej próbie $n = 560$ osób w wieku 18–54 lata w listopadzie 2008 roku. Dobór próby losowo-kwotowy).

Dalsze, określone w procedurze powyższych badań, wymiary relacji z technologią IT oraz wynikające z niej konsekwencje eksplorowały wykorzystanie technologii IT, do jakiej dostęp umożliwia telefon komórkowy, koncentrując się na następujących aspektach:

- obszarze zachowań określonych przez *Ja publiczne*,
- obszarze zachowań określonych przez *Ja prywatne*,
- relacje technologii IT z poznawczymi wymiarami psychiki, które zostały uznane za kluczowe na tym etapie badań,
- emocjach związanych z kontaktem z technologią IT, oraz tymi, które są wynikiem zdarzeń jakie wiążą się z kontaktem lub brakiem kontaktu z technologią,
- sytuacjach dostępu/braku dostępu do informacji kodowanych w tych technologiach,
- wpływie technologii IT na relacje interpersonalne,
- porównaniach społecznego kontekstu wykorzystania obiektów IT z obiektami istotnymi dla życia codziennego w jego podstawowych aspektach i codziennych sytuacjach

Dla interpretacji wyników badań w kontekście zmiany cywilizacyjnej początku XXI wieku w obszarze kultury polskiej istotne są następujące kategorie teoretyczne opisujące obszary zdefiniowane przez Jamesa I Tofflera związane ze samoświadomością locus kontroli działania w kontekście struktury *Ja* oraz tożsamości. Tożsamość w kontekście prezentowanych badań rozumiana jest jako stan wiedzy o samym sobie umożliwiający odpowiedź na pytanie *kim jestem?* (Markus 1977) wpływający na poczucie podmiotowości podejmowanych decyzji i działań.

Istotny pod względem badanego problemu jest jej aspekt związany z *Ja Poszerzonym* oraz *Ja Prywatnym* osoby korzystającej z możliwości nowych technologii. Dotyczy on zmian samooceny pod wpływem obiektów tworzących *Ja poszerzone* oraz wiąże się z ryzykiem dostępu do informacji osobistych ze strony osób trzecich w sytuacji przechowywania ich w zasobach IT połączonych z wirtualnym obszarem rzeczywistości.

W dalszej konsekwencji pojawia się pytanie o wpływ tych obszarów *Ja* na centralne obszary tożsamości.

2. OBSZARY JA A TECHNOLOGIA.

JA CENTRALNE, JA MATERIALNE A JA POSZERZONE

Pod względem siły wpływu obiektów zewnętrznych na tożsamość osoby istotna jest klasyfikacja struktury *Ja* wprowadzona przez Williama Jamesa (1892) oraz kontynuowana przez Russella Belka (1985, 1988, 1989).

W ujęciu tym Ja jest strukturą o aspekcie przedmiotowym, jak i podmiotowym decydującą o poczuciu własnej odrębności, wpływającą na intencjonalność podejmowanych działań, poziom aspiracji oraz decydującą o centralnych obszarach tożsamości.

Jest także strukturą istotną dla poczucia własnej odrębności oraz pozwalającą na samoidentyfikację. Umożliwia odpowiedź na pytanie *kim jestem?*

Struktura Ja w ujęciu Williama Jamesa obejmuje **Ja Podmiotowe** (ego czyste) oraz **Ja Przedmiotowe** (ego empiryczne). Kategoria *Ja podmiotowego* umożliwia identyfikację tożsamości poprzez sposoby dostępu do informacji opisujących własną tożsamość o względnej stałości i określonej regularności. Kategoria *Ja przedmiotowego* akcentuje z kolei pojmowanie tożsamości w jej poznawczym aspekcie – a więc jako zbioru przekonań o samym sobie o określonym stopniu spójności. Kategoria ta jest jedna z koncepcji samowiedzy, która w Polsce rozwijał konsekwentnie Józef Kozielecki (Kozielecki 1986). Akcentuje ona jeszcze silniej poznawcze aspekty tożsamości uwzględniając jednocześnie, że samopoznanie i jego ewolucja nie zawsze musi być procesem zamierzonym i świadomym. Jest ono także zależne, oprócz relacji z dyspozycjami podmiotu, od zmieniających się okoliczności zewnętrznych, którym jednostka musi sprostać, lub które odnoszą się do jej indywidualnych celów i zamierzeń. Zdaniem Kozieleckiego w specyficznych warunkach silnie skonsolidowana samowiedza lub ograniczenie dostępu do niej może utrudniać tworzenie nowych zachowań, jakich wymagają zmiany otoczenia. Fakt ten ma istotne znaczenie dla rozumienia interakcji osoby i nowych technologii, a szczególnie kryzysu takiej interakcji, który może prowadzić do skutków regresywnych zamiast progresywnych.

Dalsza analiza struktury *Ja* w typologii Jamesa wprowadza następujące elementy składowe związane ze świadomością samego siebie: **Ja Fizyczne**, **Ja Społeczne** oraz **Ja Duchowe**:

- **Ja Fizyczne** opisuje te aspekty ciała oraz otoczenia fizycznego, w jakim żyje człowiek, którym przypisywany jest odpowiednio wysoki poziom prywatności i intymności. Jego przedmiotem mogą być obiekty materialne,
- **Ja Społeczne** to obszar struktury Ja decydujący o relacjach interpersonalnych oraz poczuciu odrębności społecznej. Jego struktura w znacznym stopniu warunkowana jest przez opinie innych. Modyfikuje ono schematy zachowań społecznych oraz wpływa na kształt podejmowanych ról społecznych,
- **Ja Duchowe** to obszar tożsamości związany z obszarem wiedzy o samym sobie oraz własnych kompetencjach poznawczych. Jest w pewnym sensie odpowiednikiem funkcji metapoznawczych oraz świadomości własnych dyspozycji psychicznych. Znajduje się w centralnym, obszarze struktury Ja.

Sfera *Ja* w silny sposób określa procesy samooceny oraz działania, jakie wpływają na procesy autoidentyfikacji oraz związane z nimi procesy orientacyjne.

Hazel Markus (1977) wiąże strukturę *Ja* w jej tożsamościowym i przedmiotowym aspekcie ze schematową i aschematową strukturą samowiedzy. Cechy schematowe w strukturze samowiedzy to cechy charakterystyczne i ważne dla własnej tożsamości, a cechy aschematowe to cechy o mniejszej ważności dla opisu siebie. Modyfikacja sche-

matów istotnych dla *Ja* i tożsamości wiąże się zdaniem Markus z etapami rozwoju interpretowanymi w kategoriach Piageta, który zakłada stałość rozwoju człowieka i jego tożsamości w trakcie życia. Tak więc rozwój ten musi być modyfikowany koniecznością akomodacji psychiki do wymogów nowych technologii z jednej strony, a z drugiej możliwościami asymilacji jej cech. Ten proces z kolei zależeć będzie od tempa wzrostu kompetencji poznawczych, jakiego wymaga współczesny świat. Prowadzi do do pytań o bilans tempa wzrostu kompetencji poznawczych oraz tempa rozwoju technologii IT, co stanowić będzie obszar problemowy eksplorowany w kolejnych etapach opisywanych w tym tekście badań.

Pod względem kluczowego dla problematyki prezentowanych poniżej badań, a więc określenia położenia tożsamości w kontekście struktury *Ja* oraz poczucia własnej podmiotowości zdecydowanie istotne są poglądy Russella Belka.

W obszarze *Ja Przedmiotowego* Belk wyróżnia aspekt *Ja Poszerzonego* związany z zasobami materialnymi wspomagającymi centralne obszary *Ja* (Belk 1988, 1989).

Pozwala on szukać granicy rozróżniającej to, co „bezpośrednio jest mną”, od tego, co „jest raczej moje niż mną”.

Jest to więc podział stawiający pytanie o związki tego, co posiadamy (oraz tego, za pomocą czego kontaktujemy się ze światem) z centralnymi obszarami tożsamości. Także z tą częścią sfery *Ja*, której spójność i autonomia jest największa.

Belk stawia również pytanie, niezwykle istotne ze względu na problem tych badań. Pytanie o to, czy obiekty zewnętrzne stają się częścią *Ja* wtedy, gdy mamy nad nimi podmiotową kontrolę, czy możliwa jest jednak sytuacja, w której obiekt zewnętrzny przejmuje kontrolę nad podmiotem.

Wpływ technologii IT jest więc, ze względu na siłę interakcji pomiędzy obiektem a jego użytkownikiem, procesem autoangażującym. Jego charakter może prowadzić do sytuacji, w których obiekt dominuje podmiot.

Jeśli efekt ten ma charakter powtarzalny oraz utrwalony prowadzi do konsekwencji istotnych dla centralnych obszarów tożsamości oraz poczucia własnej podmiotowości.

Przy silnym przebiegu takiego procesu może dochodzić do fetyszyzacji technologii oraz obiektów pośredniczących w dostępie do niej.

3. BADANIA – METODA I HIPOTEZY

Przygotowaniem do opisywanych w niniejszym artykule badań były badania jakościowe dotyczące interakcji z obiektami IT oraz informacje zebrane w wyniku obserwacji zachowań w sytuacjach naturalnych prowadzone w latach 2007 i 2008 (Albin 2007).

Wskazywały one na możliwość równorzędnego traktowania informacji przechowywanych w pamięci telefonu komórkowego z własnymi zasobami pamięci oraz możliwość zaniku realizacji prostych dotychczas działań bez wsparcia technologii IT (istnieją na przykład osoby, które nie potrafią doprowadzić w sposób skuteczny do spotkania w ka-

wiarni lub innym miejscu miasta bez poczucia możliwości stałego kontaktu za pomocą telefonu komórkowego z osobą, z którą się umawiają)

Badania jakościowe, obserwacja zachowań w sytuacjach naturalnych w latach 2007 i 2008 oraz analiza powyższych aspektów teoretycznych pozwoliły postawić następujące hipotezy badawcze:

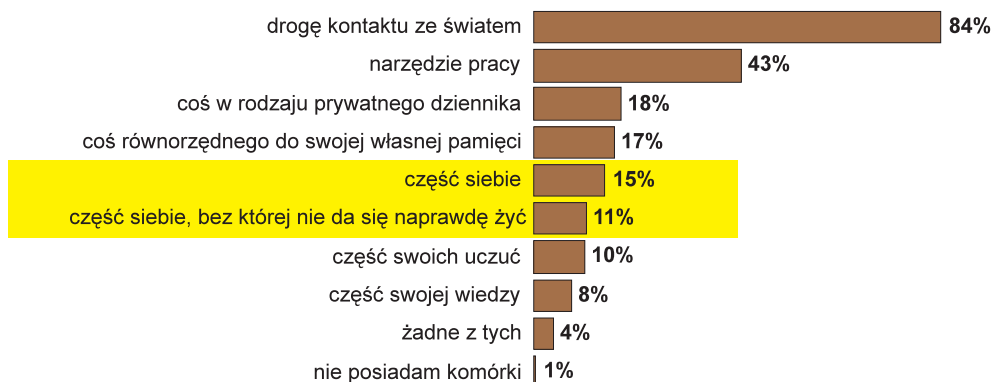
1. Hipoteza o istnieniu zależności – częstość korzystania z telefonu komórkowego powoduje przesunięcie części centralnych obszarów tożsamości i zasobów pamięci w obiekt zewnętrzny.
2. Hipoteza o istnieniu zależności – styl życia wymagający intensywnego kontaktu z technologiami IT powoduje zanik autonomii działania w prostych sytuacjach.
3. Poziom intensywności interakcji z technologią wpływa na zanik zachowań broniących dostępu do informacji osobistych i intymnych *Ja prywatnego*.
4. Telefon komórkowy realizuje potrzeby wyższe użytkownika nie związane bezpośrednio z jego funkcjami użytkowymi (następuje jego fetyszyzacja)

4. METODOLOGIA BADAŃ

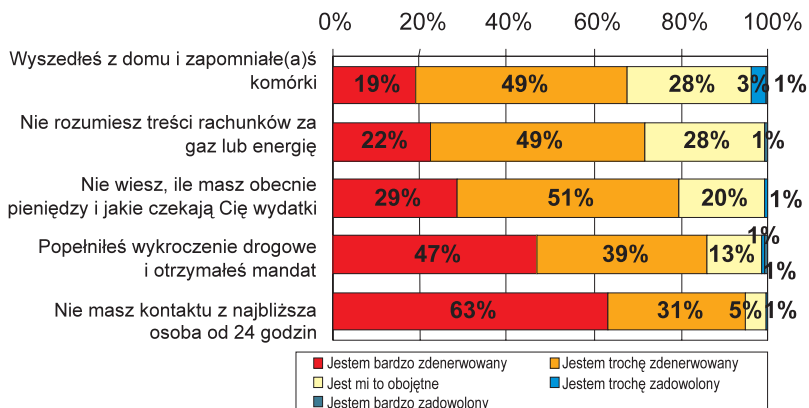
Badania przeprowadzono na reprezentatywnej dla użytkowników Internetu ważonej próbie $n = 560$ osób w wieku 18–54 lat w listopadzie 2008 roku. Dobór próby losowo-kwotowy:

- metoda: ankieta on-line (CASI),
- próba: reprezentatywna próba internautów w wieku 18–54 lat pobrana z panelu imasonline,
- narzędzie: kwestionariusz zaprojektowany specjalnie do potrzeb badania
- czas badania: grudzień 2008,
- wykonawca badania: IMAS International sp. z o.o.

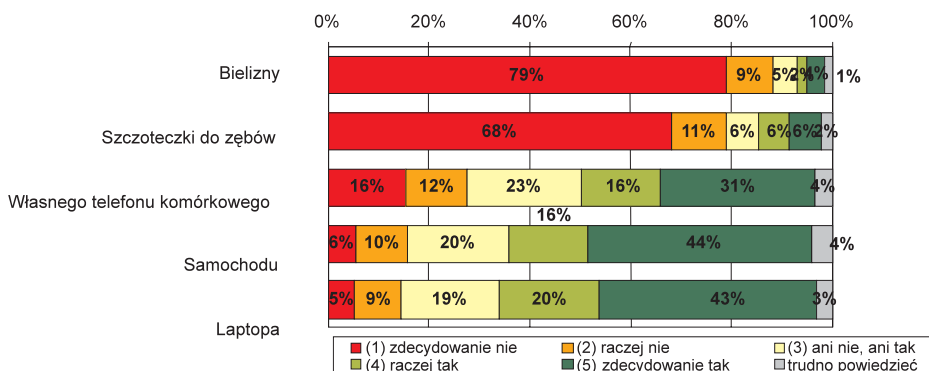
Komórkę traktuje Pan(i) jak:

Jakie uczucia prawdopodobnie będą Panu(i) towarzyszyć gdy:

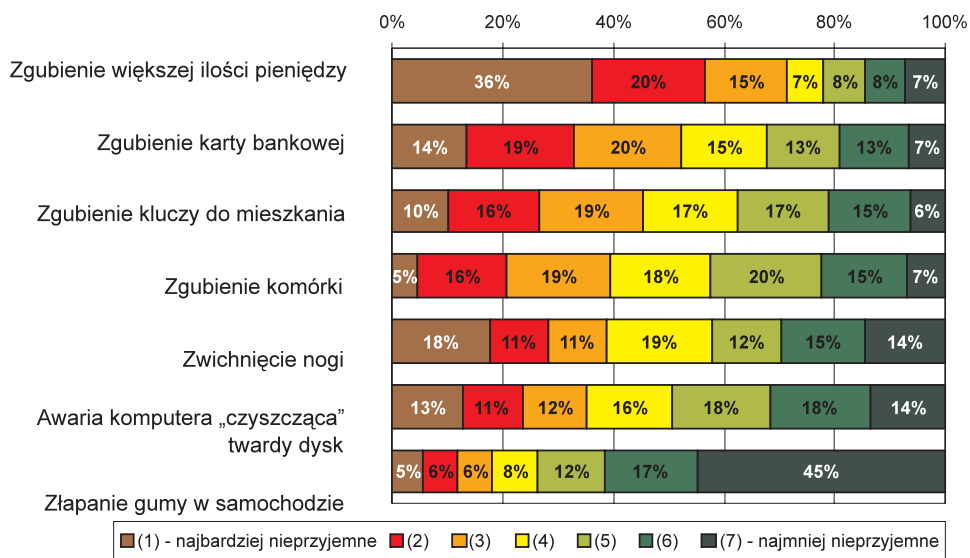
Na ile zgodził(a)by się Pan(i) na dzielenie z bliską osobą:

Przy założeniu, że telefon komórkowy pełni funkcje urządzenia pośredniczącego w dostępie do wirtualnych zasobów informacji oraz posiada funkcje użytkowe przekraczające standardowe funkcje tradycyjnego telefonu, oraz przy korzystaniu z których użytkownik posiada swobodę wyboru, za najważniejsze wyniki spośród prezentowanych powyżej uznać można następujące:

1. Ponad 1/5 badanych osób korzystających z zasobów Internetu, uznaje, że telefon komórkowy to dla nich część nich samych.
2. 11 procent badanych traktuje komórkę jako część siebie, bez której nie da się żyć.
3. Dla 18 procent zasoby informacyjne telefonu komórkowy są równorzędne z własną pamięcią.
4. 8 procent badanych traktuje telefon komórkowy jako część swoich uczuć.
5. Dla 84 procent badanych możliwość korzystania z telefonu komórkowego jest istotną drogą kontaktu ze światem.
6. Ponad ¼ badanych nie udostępniłoby swojej komórki nawet bliskim.

Proszę uporządkować poniżej wypisane różne nieprzyjemne sytuacje, od najbardziej nieprzyjemnych do najmniej nieprzyjemnych dla Pana(i):

Ich istotnym uzupełnieniem jest analiza wyników dotyczących porównań obiektów użytkowych istotnych dla zachowań opisanych przez obszar *Ja prywatnego* i *Ja publicznego* z telefonem komórkowym:

1. Emocje negatywne wyzwalane przez fakt wyjścia z domu bez telefonu komórkowego są porównywalne z sytuacją zagrożenia kontroli nad własnym budżetem.
2. Telefon komórkowy jest traktowany jako miejsce zapisu informacji prywatnych i innych, mimo że istnieje wysokie prawdopodobieństwo jego zgubienia oraz dostępu do zapisanych w nim informacji przez osoby trzecie.
3. Telefon komórkowy jest obiektem osobistym a niechęć do udostępniania go innym osobom porównywalna jest z niechęcią towarzyszącą możliwości udostępnienia laptopa lub samochodu.
4. Emocje negatywne wyzwalane przez fakt zgubienia telefonu komórkowego są porównywalne z emocjami towarzyszącymi **zwichnięciu nogi lub zgubieniu kluczy do mieszkania**.

5. WNIOSKI

Intensywność wykorzystywania technologii Nowych Technologii w Polsce jesienią 2008 roku powoduje następujące konsekwencje tożsamościowe i behawioralne:

1. Korzystanie z telefonu komórkowego może powodować uzależnienie poczucia własnej tożsamości i zasobów pamięci od wsparcia ze strony obiektu IT.

2. Pamięć telefonu komórkowego oraz połączonych z nim zasobów informacji jest miejscem przechowywania informacji ważnych i osobistych dla 17 procent badanych.
3. Wyniki badań potwierdziły możliwość uwarunkowania centralnych obszarów tożsamości przez informacje zawarte w nośnikach Nowych Technologii.
4. Następuje zanik zachowań refleksyjnych związanych z obroną dostępu do informacji o zdecydowanie osobistym charakterze i są one przechowywane w pamięci telefonu komórkowego.

Intymność *Ja prywatnego* staje się więc zagrożona.

5. Pojawia się tendencja do fetyszyzacji telefonu komórkowego oraz przecenianie jego wartości w stosunku do przedmiotów o teoretycznie większej wartości funkcjonalnej, np. laptopa lub kluczy do mieszkania.
6. Intensywność korzystania z technologii IT stwarza możliwość uprzedmiotowienia *Ja Podmiotowego* jej użytkownika w stosunku do obiektu IT wchodzącego w zakres *Ja Poszerzonego*.
7. Emocje, których pragnie się uniknąć w przypadku straty telefonu komórkowego są porównywalne z emocjami, których chce się uniknąć w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa własnego ciała.
8. Przebieg socjalizacji pierwotnej i wtórnej (rozumianej wg Bergera i Luckmana, BiL, 1983) w stosunku do relacji z narzędziami IT w chwili obecnej nie jest możliwy do jednoznacznego określenia.
Względnie trwała granica pomiędzy tym co przedmiotowe a tym, co podmiotowe ustabilizuje się prawdopodobnie w momencie osiągnięcia równowagi pomiędzy rozwojem Nowych Technologii a adaptacją psychologiczną jej użytkowników do sytuacji, których integralną częścią będzie technologia IT.
9. Rozwój możliwości poznawczych użytkownika IT może być ograniczony pojemnością ścieżek dostępu do jej zasobów i możliwości ich kontroli.

Istnieje więc możliwość pojawienia się zachowań charakteryzowanych przez proces ekonomii poznawczej w stosunku do obiektów IT.

Kończąc prezentację badań poświęconych tożsamościowym i behawioralnym konsekwencjom wzrostu znaczenia dostępu do technologii IT w drugiej połowie pierwszej dekady XXI wieku, pragnę jeszcze raz zwrócić uwagę na ich wymiar związany z tożsamością, a więc z centralnym obszarem ludzkiej psychiki.

Możliwość przesunięcia aspektów tożsamości w obiekt zewnętrzny nie jest prostą personifikacją obiektu lub jego prostą fetyszyzacją. Jest to proces o głębszym charakterze i konsekwencjach wpływających na poczucie integralności osoby i zakres zachowań, w których zachowujemy autonomię lub w których ją tracimy.

Uzupełnieniem powyższych wniosków jest, mimo iż nie zawiera się ona w przestrzeni metodologii neopozytywistycznej, interpretacja zachowań w sytuacjach naturalnych towarzyszących kontaktom człowieka z technologią IT z punktu widzenia psychologii głębi Carla Gustawa Junga.

W zdecydowanej większości krajów tego świata nazwa telefonu komórkowego zachowuje sens nazwy angielskiej (mobile phone). Jest to telefon ruchu i swobody. Polska jest bodaj jedynym krajem Europy w którym mimowolnie i w pośpiechu przejęto nazwę technologiczną (cell phone). Jest to więc telefon ograniczenia i zamknięcia. Staje się to czytelną przy interpretacji nazwy na poziomie jej znaczenia rdzeniowego.

Widać to zresztą w konstrukcji taryf telefonicznych tworzonych przez operatorów, cenach połączeń i smsów oraz strasznych (lub śmiesznych) informacjach o wykorzystywaniu komórek do inwigilacji.

A czeski minister zdrowia, komentując zamiar tworzenia komputerowych baz danych z informacjami o stanie zdrowia obywateli, w odróżnieniu od polskiego (ten ostatni zachwycał się możliwością wprowadzenia danych objętych tajemnicą lekarską do Internetu spontanicznie i beztrasko), z właściwą Czechom autoironią stwierdza, że wobec wymogów obecnego czasu pozostaje nam tylko wierzyć w dobrą wolę oraz dyskrecję internautów i hakerów.

BIBLIOGRAFIA

- Albin K. (2007), *Bajt i nieświadomość. Technologia a kryzys cywilizacji*. Tekst złożony do druku w książce *Psychoanaliza a nauka. Formy świadomości i nieświadomości*, red. Saciuk, R.
- Beck U. (2004), *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Belk R. (1985), *Materializm: Trait Aspects Of Living In the Material World*, „Journal of Consumer Research”, 12, 275–280.
- Belk R. (1988), *Possessions and the Extended Self*, „Journal of Consumer Research”, 15, 263–280.
- Belk R. (1989), *Extended Self and Extending Paradigmatic Perspective*, *Journal of Consumer Research*, 16 129–132.
- Berger P., Luckmann T. (1983), *Spółeczne tworzenie rzeczywistości*, PiW, Warszawa.
- James W. (1892, 2002), *Psychologia*, PWN.
- Jung C.G. (1997), *Typy psychologiczne*, Wrota, KR, Warszawa.
- Kozielecki J. (1981), *Psychologiczna teoria samowiedzy*, PWN, Warszawa.
- Markus H. (1977), *Self-Schemas and Processing Information About the Self*, „Journal of Personality and Social Psychology”, 35, 63–78.
- Markus H., Kitayama S. (1991), *Culture and self: Implications for cognition, emotion and motivation*, „Psychological Review”, 98, 224–253.
- Markus H. (1993), *Ja w myśli i pamięci*, w: *Poznanie, afekt, zachowanie*, Maruszewski (red.), PWN, Warszawa.
- Toffler A. (1974), *Szok przyszłości*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

YOUR SELF CALLS YOU BACK IN ONE MOMENT.

THE PRESSURE OF IT TECHNOLOGY TO THE IDENTITY AND SOCIAL BEHAVIOR.

The article is focused on the problems of the interaction between Self, Self-concepts and Self-believes with the IT objects. In reference to the views of Self by William James, Russell Belk, Hazel Markus and Alvin Toffler the research described below give the picture of change in Self structure among the Polish internet users. The intensive impact between the Self-concepts and IT technology is still getting stronger.

The most important results:

1. Over 1/5 subjects, users of the mobile phone and Internet, treat the mobile phone as the part of their Self-identity.

2. 11% subjects treat the mobile phone as the part of their Self and without of this part the existence is impossible at all

3. 18% subjects, treat the memory and data of the mobile phone the same as the personal memory.

The contacts with IT objects, especially the mobile phone, lead to the change of autonomy of Self-perception and planning of everyday activity. The research described In the article are the second stage of research and lead to the next ones dedicated to more close examination of described below effects. The influence of IT technology to the Self structure is still getting stronger. The specific direction of the influence is difficult to close prediction in this moment, but in opinion of author-must be monitored and described.

Because of geometric increase of the intensity of the contact between the human being and the IT objects the forms the activity easy-to-do until today could be impossible to manage without of the IT support. For example in first stage of the research, made with IDI methodology, the subjects declare the lack of the chance of meeting with friends in the downtown without support of the mobile phone. From the other hand the strong positive impact between the IT technology and cognitive abilities are undeniable in behavior in abstract level activity. In the opinion of author the name "mobile phone" is not actual in Polish culture anymore. This IT object should be treated as the "input" to the virtual data system

Key words: identity, identity transfer into IT objects, autonomy self, self expended, self level of behavior control